

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
SOKAK LAMBALARI MI, FELSEFE Mİ DAHA AYDINLATICIDIR	9
DÜŞÜNCENİN GELİŞİM SÜRECİ.....	17
İDEALİST FELSEFE	25
İDEALİZMDE BİLGİNİN KAYNAĞI	29
PLATON'UN EĞİTİM ANLAYIŞI	43
SOFİSTLER.....	55
EĞİTİM AHLAK, SOFİSTLER VE PARALI EĞİTİM.....	63
İDEALİZM VE TASAVVUF	71
ARİSTO VE GERÇEKÇİLİK.....	81
ARİSTO VE EĞİTİM.....	91
DİNİ DÜŞÜNCE VE EĞİTİM	103
MODERN EĞİTİM FELSEFESİNİN DOĞUŞU	113
PRAGMATİZM	135
ELEŞTİREL PEDAGOJİ.....	147
CUMHURİYET'İN EĞİTİM FELSEFESİ	155
AKILCI ÖZGÜRLÜK FELSEFESİ.....	163
KAYNAKÇA.....	175

ÖNSÖZ

Bu eserde insanın insanlaşması sürecinde kendisine verilen sistematik destek olarak tanımlayabileceğim eğitim sürecinin gelişiminde felsefenin yaptığı katkıları incelemeye çalıştım. Bütün bilimlerin felsefeden çıktığını biliyoruz. Eğitim de doğal olarak bilimleşmesinin kökünü felsefeden almaktadır. Eğitimde neyi, niye yapmalıyız sorularına yanıt bulmalıyız. Ancak bu sayede eğitimle ilgili amaçlarımızı belirleyebiliriz. Amaçlarımızı belirleyebilirsek de nasıl eğitim vermeliyiz, eğitim sistemimizi nasıl yapılandırmalıyız sorularını da yanıtlayabiliriz. Böylece eğitimin temel yöneliminin ne olması gerektiğini belirleyebiliriz. Bu da eğitimi sürekli değişen bir yapıya boz tahtası olmaktan uzunca bir süre için kurtarabilir. Bunu sağlayabilmek için de eğitim felsefesine ihtiyacımız var. İşte bu nedenle eğitimde okul binalarından, tabletlerden, akıllı tahtalardan daha önce nasıl insanlar yetiştirmeliyiz sorusunun yanıtını belirlememiz gerekiyor. Bunu da eğitim felsefesi sayesinde yapabiliriz. Öncelikle eğitim felsefemizi sağlam temeller üzerine oturtursak hem eğitim sistemimiz belirsizlikten kurtulur, hem de öğretmenlerimiz neyi niye yaptıklarını bilir hale gelirler. Böylece eğitim değer yaratma sürecinde daha iyi işler hale gelebilir. Bugünkü dağınıklık ve vurdum duymazlık ortadan kalkabilir. Eğitimcilerimiz yeniden geleceği inşa etme inancına kavuşabilirler. Bu kadar büyük hedefleri bu kitabın tek başına gerçekleştireceğini düşünmüyorum fakat kitabın okuyanlarının kendi insanlıklarında gelişmelerine katkı

sağlayacağını umuyorum. Ayrıca kitabın özellikle öğretmen adaylarına geniş bir bakış açısı kazandıracağına ve eğitimle ilgili konuları sadece günlük sorunlar bağlamında bakmaktan kurtaracağına inanıyorum.

SOKAK LAMBALARI MI, FELSEFE Mİ DAHA AYDINLATICIDIR

Ülkemizde felsefe bir lüks, dünya ile ilgili somut yani büyük çoğunluğun “yaşamın gerçekleri” diye kabul ettiği şeylerle ilgili derdi olmayanların uğraştığı bir boş zaman etkinliği olarak görülmektedir. Bu nedenle ya para kazanmak zorunda olmayacak kadar zengin ve boş insanların ya da artık toplumsal baskılara uğramayacak ve kimse için rekabet riski yaratmayacak kadar dünyadan elini ayağını çekmiş divanelerin bir meşgalesi olarak görülmektedir. Umarım bu görüşlerim yanlıştır. Umarım felsefe çok önemseniyor fakat bana öyle gelmiyor. Ülkemizde sürekli her şeyin önüne konan ekme baskı yüzünden asıl konularla bir türlü ilgilenemiyoruz. Fakir Baykurt’un güzel bir anısını okumuştum. Fakir Baykurt öğretmen olarak bir köye atıyor. Köye kütüphane kuralım diyor. Köydekiler hocam bizim köyde doğru dürüst yol yok, elektrik yok, su yok sen kalkmış kütüphane kuralım diyorsun diye tepki gösteriyorlar. Fakir Baykurt da “eğer kütüphane kurarsak bu dediklerinizin hepsi zaten olur” diye yanıt veriyor.

Ekme baskısı nedeniyle aslında aç kalıyoruz. Burada geniş kitleleri, toplumu suçluyor değilim. Çünkü felsefeye yani bilgelik sevgisine, bilgi ve bilgelik arayışına karşı “önce emek” mantığı aslında ülkemizin aydın kesiminden kaynaklandığını düşünüyorum. Bu nedenle sokak lambaları mı yoksa felsefe mi daha çok aydınlatır diye sorsak Türkiye’deki bazı aydınlar (okumuş yazmışlar) “felsefe

elbette önemli ama sokak lambası günlük yaşam için daha önemlidir” cinsinden yanıtlar verebilirler. Bu kadar kibar olmaya gerek duymayan bazıları ise “elektrikler kesildiğinde, felsefe yaparak önümü göremem, hayat pratiktir, felsefe ise gevezeliktir” türünden yanıtlar verebilirler. Yaşamı belirleyebilmek için hep somuttan gitmeye ve somutu elde etmeye çalışmayı geliştirmek sanan bu aydınlarımız bence gelişmemizi engelleyen önemli unsurlardandırlar.

Bu şekilde düşünen insanlar aritmetiğin ötesine geçmekte güçlük çekiyorlar gibime geliyor. Örneğin, askeri bir konu açıldığında bu tür insanlar silah, asker sayılarından ve silah güçlerinden bahsediler. En güçlü silahlara Amerika sahip olduğu için de hiçbir şeyin değişmeyeceğini Amerika'nın istediğini öyle ya da böyle yapacağını öne sürebilirler. Aritmetik kabul sonucunda oluşan bu çıkarımların yanlış olduğunu düşünüyorum. Bu yanlışın soyut ve somut arasındaki ilişkinin yeterince bilinmemesinden kaynaklandığını sanıyorum. Soyut ve somut arasındaki ilişki yeterince bilinmediği için gerçeğin somut olduğunu düşünenler çoğunluktadır. Silah güçleri asker sayıları somut olduklarından ölçülebilirler. Bu nedenle belirlenmeleri ve değerlendirmeleri kolaydır. Bu yüzden gerçeğin somut olduğunu düşünenler için karar vermek kolaydır. Ölçülenleri terazinin kefesine koyarsınız ve hangisi ağır basıyorsa ona göre karar verirsiniz.

Oysa gerçek soyuttur. Soyut olduğu için her zaman her yerdedir. Geometri yasalarına, doğa yasalarına bakalım hepsi soyuttur. Somut olan ise bu yasanın uzay ve zamanda belirlenimidir. Roketin fırlatılması ve hedefini bulması pek çok yasanın yaşama geçmiş halinden başka bir şey değildir. Soyut olan yasa rokette somutlaşmıştır. Roket yasayı içerir fakat bu durum roketi yasadan üstün kılmaz. Sadece roketi gören, onun geliştirilmesi için gerekli olan insan özgürlüğünün felsefe sayesinde gelişebileceğini göremeyenler roketi üstün sanırlar. Roketin geliştiren de insandır. Roketi geliştiren insanın ortaya çıkabilmesi ve yetiştirilebilmesi için de uygun ortam gereklidir. Deha denilen insanlar var. Bu insanlar yüksek zekaları,

algılama becerileri ve üstün diğer bazı özellikleri ile diğer insanlardan ayrılıyorlar. Şimdi kaba bir hesap yapalım. Diyelim ki bu tür insanlar milyonda bir ortaya çıkıyorlar. Seksen milyonluk bir ülkede demek ki bunlardan 80 tane olması gerekir. Nüfusun yarısı kadın olduğuna göre bunların 40 tanesi kadındır. Bu 80 milyonluk toplumda kızların okuması günahdır diye bir felsefesi kabul varsa o zaman bu önemli kaynağın yarısı boşa gider. Bu tür insanlar genellikle toplumun genelini inandığı şeylere her zaman inanmıyorlar. Toplumda kendi inandıkları dışında şeylere inananları kafır, zındık deyip dışlama anlayışı varsa elde kalan 40 kişinin belli bir kısmını öldürebilirler, belli bir kısmını kaçırabilirler. Geriye kalan olursa onlar da ya çok korkmuş ya da toplumu kandırmak için sanki onlardanmış gibi davranıp kendi çıkarı doğrultusunda toplumu en üst düzeyde sömürme yollarını keşfedenler olacaktır. Böyle bir toplumda roket icat eden birinin çıkmasını bırakalım sokak lambası üreteceklerin bile çıkmaları çok güç olur. İşte felsefe bu kadar belirleyici olabilmektedir. Bugün gelişmiş dediğimiz ülkeler bilimde ve teknolojiye bizden daha ilerideyseler bu daha yüksek bir felsefesi anlayış düzeyine ulaştıkları içindir. Böylece soyutun somutla olan ilişkisini düzenlemede daha başarılı olabilmektedirler.

Soyutun somutlaşması derken yasanın yaşam bulmasını kast ediyorum. Fakat yaşam bulan yasa yine de belirlenimdir eğer belirlenim yasanın dışsallaşması yönünde hareket ederse o zaman kötü sonsuzluk haline gelir. Bu durumda belirlenim yasanın gelişmesine hizmet etmez. Örneğin, atom bombasının yıkıcılığı içerdiği yasa gereğidir bu yasaya ulaşmış toplum diğerine egemenliğini dayatıp onların özgürlüğünü hiçe sayabilir. Bu da yasanın dışsallaştırılması ve araçsallaştırılmasıdır. Böyle bir durumda belirlenim yasadın gelen gücünü kaybeder. Örneğin, ABD, Vietnam'a İkinci Dünya Savaşında kullanılan daha fazla bomba attı. Bombaları doğa yasalarını bildikleri için üretebildiler ve atabildiler. Fakat özgürlüğü yok etmek için araçsallaştırdıkları akıl işe yaramadı. Demek ki Vietnamlılar özgürlüğü en azından anlamışlardı ve onun için